

питань гендерного виховання дітей, зокрема дошкільного віку. Тобто усім суб'єктам педагогічного процесу необхідно враховувати тендерний чинник у вихованні насамперед тому, що розвиток особистості, у структурі якого передбачається процес формування дитиною своїх життєвих ролей, не може відбуватися гармонійно без гендерно-рольової соціалізації. Усе це насамперед стосується і дошкільників з особливими освітніми проблемами, а саме — дітей дошкільного віку із ЗПР.

Література

1. Бурова А. Організація ігрової діяльності дошкільнят у світлі вимог Базової програми. Дошкільне виховання. 2009. № 12. С. 4-5.
2. Тендерний підхід — сучасний погляд на виховання [Електронний ресурс]: Режим доступу : <http://buratino.ukr.ru/novinki-cikavinki/genderne-vihovannya.html>.
3. Говорун Т. В. ДікінеждЮ. М. Тендерна психологія. Київ, 2004. 308 с
4. Горностаї П. П. Тендерна соціалізація та становлення тендерної ідентичності. Основитеорії тендеру. Київ, 2004. 535 с
5. Кобзева І.М. Тендерна освіта як чинник розвитку громадянського суспільства в Україні. Матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку» (25-26 квітня 2019 р.) : збірник тез. Бердянськ : БДПУ, 2019., С 128-129.
6. Костенкова Ю. А., Тригер Р. Д., Шевченко С. Г. Дети с задержкой психического развития: особенности речи, письма, речи. 2004. 64 с.

УДК 37.015.3 - 376. 561

Вадим Кобильченко

*Інститут спеціальної педагогіки і психології
імені Миколи Ярмаченка НАПН України,
головний науковий співробітник
відділу освіти дітей з порушеннями зору*

ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

У статті розглядається педагогічна підтримка як складова психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами. Педагогічна підтримка — особливий напрямок педагогічної діяльності, у якій обов'язково реалізуються принципи особистісно орієнтованого виховання.

Ключові слова: педагогічна підтримка, психолого-педагогічний супровід, діти з особливими освітніми потребами.

Актуальність дослідження. Молодший шкільний вік є сприятливим періодом для становлення самооцінки, критичності по відношенню до себе й навколишніх. Між тим діючі навчальні програми початкової школи спрямовані переважно на пізнання зовнішнього світу, а не себе самого.

Саме тому, молодші школярі з особливими освітніми потребами мають необхідність у педагогічній підтримці, спрямованій на профілактику й подолання проблем їхнього психосоціального розвитку. У наявності — величезна потреба в зусиллях спеціальних педагогів і психологів, націлених на пошук і створення нових педагогічних технологій, що сприяють цілеспрямованій підтримці процесів соціалізації-індивідуалізації.

Мета статті. Розкрити роль, місце і значення педагогічної підтримки як складової психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу. Ми розглядаємо супровід в якості інтегративної технології, яка містить у собі дві складові: педагогічну підтримку й психологічну допомогу. Якщо психологічна допомога орієнтована на підвищення соціально-психологічної компетентності дітей та дорослих і надання їм професійної допомоги психолога, то педагогічна підтримка здатна поліпшити взаємини між дітьми й дорослими, і, головним чином, покликана попереджати виникнення проблем і конфліктів у сфері соціальної взаємодії й на шляху особистісного становлення дитини з особливими освітніми потребами [3, с 27-31].

Поняття педагогічна підтримка зустрічається в теорії й практиці психолого-педагогічного супроводу набагато рідше, ніж такі поняття як допомога, корекція, реабілітація. Але воно точніше всього віддзеркалює суб'єктний підхід до особистості дитини. Підтримується те позитивне, що вже сформовано. Кінцевою метою педагогічної підтримки залишається особистість дитини, її вміння самостійно вирішувати проблеми й протистояти життєвим труднощам. Для досягнення мети педагог не робить прямого впливу на особистість дитини, а сприяє їй у вирішенні актуальних проблем. Активізація внутрішнього потенціалу й особистісний ріст дитини відбуваються в процесі вирішення проблем. Цьому сприяють застосовувані педагогом прийоми й способи роботи, які носять характер розвиваючої взаємодії. Особистість стає внутрішнім ресурсом, що допомагає дитині у вирішенні власних утруднень [2].

Поняття педагогічна підтримка в науковий обіг увів О. Газман [1, с 108-111]. Під педагогічною підтримкою він розумів превентивну й оперативну допомогу дітям у вирішенні їхніх індивідуальних проблем, пов'язаних з фізичним і психічним здоров'ям, соціальним і економічним становищем, успішним просуванням у навчанні, у прийнятті шкільних правил; з ефективною діловою й міжособистісною комунікацією; з життєвим, професійним, етичним вибором (самовизначенням). Його концепція мала своїм завданням обґрунтування підходів, що дозволяють загострити увагу педагогів на проблемі створення умов, необхідних для самореалізації індивідуальності кожної дитини. О. Газман та його послідовники при розробці концепції педагогічної підтримки

спіралися на досягнення теорії й практики західної гуманістичної педагогіки (А. Маслоу, К. Роджерс та ін.).

Педагогіка підтримки в сучасному педагогічному співтоваристві розглядається як одна з педагогічних парадигм, як особливий напрямок педагогічної діяльності, який послідовно реалізує принципи особистісно орієнтованої освіти. Вона не тільки проголошує дитину суб'єктом освіти, але й прагне забезпечити суб'єкт-суб'єктні, рівноправні відносини дорослого й дитини, спрямовані на попередження та вирішення проблем, подолання труднощів, на індивідуальний саморозвиток.

Розглядаючи термін «підтримка», багато вчених акцентують увагу на глибинному змісті цього явища в педагогічній теорії й практиці. Її сутність полягає в складних перетвореннях, що зачіпають особистість дитини. Особистість, що розвивається, має потребу в розумінні, прийнятті, авансуванні, особливих стратегіях і тактиках виховання, в озброєнні механізмами й способами саморозвитку.

Поняття «педагогічна підтримка» увійшло у педагогіку як відображення особливостей роботи педагога із проблемами, що пов'язані з освітою дітей. З'явилися супутні поняття - соціально-педагогічна підтримка, психолого-педагогічна підтримка, медико-педагогічна підтримка, які віддзеркалюють особливості діяльності різних установ. Таким чином, слово «підтримка» виконує функцію сигналу: допомогу нададуть тим, хто потрапив у важку ситуацію. Отже, предметом педагогічної підтримки в основному виступають: труднощі, пов'язані із соціальною дезадаптацією; труднощі у навчанні (стійка неуспішність, а звідси й напруженість у стосунках із учителями й батьками).

Г. Корнетов [4] пропонує свою типологію базових моделей освітнього процесу, що враховує джерело та спосіб постановки педагогічних цілей, позиції й взаємини сторін у процесі їхнього досягнення, одержуваний результат. При цьому, все різноманіття систем, технологій і методик, на думку автора, може бути зведене до трьох базових моделей, які представлені парадигмами педагогіки авторитарної, маніпулятивної та педагогіки підтримки.

В авторитарній педагогіці ціль навчання визначає сам педагог, а той, якого навчають, завжди виявляється об'єктом, а викладач — суб'єктом навчання.

У маніпулятивній моделі учень виявляється й об'єктом впливу, тому що мета й механізм його розвитку проектуються педагогом, і суб'єктом, оскільки суб'єктивно він діє самостійно. Маніпулятивна педагогіка, у порівнянні з авторитарною, створює більш сприятливі умови для розвитку самостійності, але не забезпечує перетворення школяра у повноправного партнера навчання.

Поставлена проблема вирішується в рамках парадигми педагогіки підтримки, яка передбачає принципово відмінний від авторитарного спосіб постановки цілей освіти. Перше завдання - встановити контакт, налагодити продуктивну комунікацію на основі поваги й довіри. Друге - пов'язане з необхідністю зрозуміти учня. Педагог повинен розібратися в його внутрішньому світі, виявити ті потреби, здатності, інтереси, якими він уже

володіє. І вже потім можна зробити наступний крок - допомогти школяреві зрозуміти самого себе, усвідомити свій потенціал, визначити мету власного розвитку. Таким чином, в рамках педагогіки підтримки мета освіти виявляється результатом спільних зусиль вихователя і вихованця, що навчає й навчається.

Головне в рамках парадигми педагогіки підтримки: вихователь і вихованець стають рівноправними суб'єктами, а відносини між ними набувають справжнього суб'єкт-суб'єктного характеру.

Метою педагогічної підтримки в межах психолого-педагогічного супроводу є цілеспрямований розвиток особистості дитини з особливими освітніми потребами, допомога зростаючій людині в знаходженні себе, тобто в самовизначенні й самореалізації, «культивування» суб'єктної позиції дитини, що реалізується за допомогою спеціальної педагогічної технології.

Основними завданнями педагогічної підтримки є:

- допомога дитині в усвідомленні й вирішенні життєвої ситуації;
- виявлення власного розуміння педагогом проблеми дитини з особливими освітніми потребами, усвідомлення всієї ситуації її розвитку й саморозвитку;
- спільна з дитиною рефлексія її проблеми, спонукання дитини до усвідомлення себе як суб'єкта самостійного життєвого досвіду;
- створення умов для усвідомлення дитиною перспективи власного саморозвитку.

Для реалізації мети й завдань підтримки використовуються стратегія й тактики педагогічної підтримки як відповідь на вирішення вікових завдань розвитку й тих життєвих проблем, які виникають на шляху становлення особистості дитини з особливими освітніми потребами.

Педагогічна підтримка в позаурочній діяльності — особливий напрямок педагогічної діяльності, у якій обов'язково реалізуються принципи особистісно орієнтованого виховання. Суть організації позаурочної діяльності полягає в тому, що вона вибудовується з огляду на потреби, інтереси та можливості дитини з особливими освітніми потребами. Тільки при забезпеченні суб'єкт-суб'єктних відносин, рівноправності між дорослим і дитиною, можливе досягнення нею особистісних результатів.

Також як і у навчальній, у позаурочній діяльності педагог повинен допомогти кожному учневі придбати впевненість у своїх силах, закріпити прояв усього позитивного й допомогти утриматись від негативного. Позаурочна діяльність вирішує ряд завдань по усуненню проблем, пов'язаних з переважанням негативних станів особистості.

Наприклад, проблеми спілкування, міжособистісної взаємодії, які породжують певні негативні емоційні стани, можна усунути завдяки включенню дітей у спільну творчу діяльність тощо. Як результат позаурочної діяльності на перший план виходить самостійність молодших школярів, що виражається в їхній здатності без сторонньої допомоги й контролю вирішувати, по можливості, власні проблеми.

Супровід учня педагогом у позаурочній діяльності має на увазі спонукання до самостійності молодших школярів, при цьому використовуються принципи добровільної участі в діяльності, її різнобічного характеру, доступності, варіативності в змісті, рівнях і способах досягнення її результатів.

Дуже важливо піклуватися про те, щоб створити дитині ситуацію з гарантованим успіхом. Можливо, це буде вимагати від дорослого деяких змін у ставленні до дитини, але справа вартує того, оскільки успіх породжує успіх і підсилює впевненість у власних силах, як у дитини, так і у дорослого.

Здійснюючи психологічну підтримку, варто уникати тих помилок, які на цьому шляху зазвичай роблять дорослі. Насамперед - це створення залежності дитини від дорослого, надзвичайно високі вимоги до неї і т.п. Таке відношення до дитини призводить лише до негативних переживань дитини, заважає нормальному розвитку її особистості.

Тому справжня підтримка дитини дорослими повинна ґрунтуватися на повазі її «Я», можливостей, усього позитивного, що в неї є. Буває, що поведінка дитини не подобається дорослому. Саме в такі моменти він повинен досить чітко показати дитині, що хоч він і незадоволений, але усе ж любить дитину. Важливо, щоб дорослий навчився сприймати дитину такою, якою вона є, з її «мінусами» й «плюсами».

Таке розуміння педагогічної підтримки дозволяє зробити висновок про те, що вона ґрунтується на психологічних якостях особистості дитини й спрямована на усунення перешкод, що заважають успішному самостійному просуванню дитини в освітньому процесі [2].

Висновки. Отже, психологічна підтримка є одним з найважливіших чинників, що здатний поліпшити взаємини між дітьми і дорослими. При дефіциті або відсутності адекватної підтримки дитина відчуває розчарування й схильна до негативних учинків. Психологічна підтримка - це тривалий процес, у якому дорослий наголошує на позитиві й перевагах дитини з метою підвищення її загальної самооцінки, допомагає дитині повірити в себе й свої можливості, підтримує дитину при невдалих спробах самореалізації.

Щоб навчитися підтримувати дитину, педагогам необхідно змінити свій звичний стиль спілкування й взаємодії із нею. На жаль, дорослі часто наголошують на минулих невдачах і використовують їх проти дитини. Акцент на минулому, безумовно, негативно впливає на дитину. Замість того щоб звертати увагу на помилки й погане поводження дитини, дорослі повинні зосередитися на позитивних аспектах її вчинків і заохоченні того, що дитина робить добре. Підтримувати дитину - значить вірити в неї. Причому, дитина відчуває потребу в підтримці не тільки тоді, коли їй погано, але й тоді, коли їй добре (необхідно бути щедрим на похвалу, тим більше, коли дитина цього заслуговує).

І насамкінець, становлення особистості дитини з особливими освітніми потребами повинне сприйматися педагогом навчального закладу як буттєве наповнення його власного життя. Заохочуючи самостійні вчинки дитини,

педагог спонукає її до активності в освоєнні індивідуального досвіду соціальних відносин.

Література

1. Газман О. Воспитание и педагогическая поддержка детей. Народное образование, 1998. №6. С. 108-111.

2. Кобильченко В. В. Теоретичні основи психолого-педагогічного супроводу молодших школярів з порушеннями зору. Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2017. 367 с.

3. Кобыльченко В.В. Психолого-педагогическое сопровождение младших школьников с нарушениями зрения как интегративная технология поддержки и помощи. ТЕКА-Archives of the Commission of Medical Sciences, Polish Academy of Sciences Branch in Lublin. Lublin: Towarzystwo Wydawnictw Naukowych LIBROPOLIS, 2015. Vol. 3. P. 27-31.

4. Корнетов Г. Б. Становление демократической педагогики: восхождение к общественно-активной школе: учебное пособие. М.-Тверь: Научная книга, 2009. 184 с.

УДК 378

Оксана Ковтун

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки,
теорії і методики початкової освіти*

Тетяна Лялька

*ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»,
педагогічний факультет, група ПО—21нм*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО СЕРЕДОВИЩА

У статті висвітлено питання використання інтерактивних навчальних технологій у навчанні студентів напрямку підготовки «Початкова освіта». Наведено та описано інтерактивні технології навчання, які успішно інтегруються в навчальний процес вищої школи в умовах формування інклюзивного середовища.

Ключові слова: *інклюзивне середовище, інтерактивні технології навчання, медіа освіта, сучасні освітні технології, дистанційне навчання, мобільно-орієнтоване навчання, відкриті освітні ресурси, масові онлайн-курси.*

Актуальність теми дослідження. Активний розвиток сучасного інформаційного світу сприяє введенню медіа-культури практично в усі галузі суспільного життя - підприємства, освіту, мистецьке середовище. З'являються нові зв'язки між усіма елементами взаємодії соціуму.